

Laki eräille toimintarajoitteisille annettavasta tuesta ja palvelusta (LSS)

Mitä on LSS?

Laki eräille toimintarajoitteisille annettavasta tuesta ja palvelusta *Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*] (LSS) on oikeuslaki, joka takaa henkilöille, joilla on laaja-alaisia ja pysyviä toimintarajoitteita, hyvät elinehdot, mahdollisuuden saada tarvitsemaansa apua selviytyäkseen päivittäisestä elämästä ja voida vaikuttaa siihen, mitä tukea ja palvelua he saavat.

Kun laissa mainittuun henkilöpiiriin kuuluva henkilö anoo tukea ja palvelua, on hänen hakemuksensa ensisijaisesti tutkittava tämän lain mukaan, jos on kyse laissa säädetystä panostuksesta, koska sen katsotaan yleensä olevan eduksi yksittäiselle henkilölle. Lakimääräisiä panostuksia voi saada vain oman hakemuksen perusteella.

Kuka on oikeutettu saamaan LSS:än mukaisia panostuksia?

Saadakseen lakimääräisiä panostuksia, on henkilön kuuluttava laissa määriteltyyn henkilöpiiriin. Hänen on tarvittava apua selviytyäkseen jokapäiväisestä elämästä, eikä tarvetta saa olla tyydytetty jollakin muulla tavalla.

Lain piiriin kuuluvat

1. kehitysvammaiset ja henkilöt, joilla on todettu autismi tai autismin kaltainen tila.
2. henkilöt, joilla on huomattavia ja pysyviä älylliseen kehitysvammaisuuteen liittyviä toimintarajoitteita, joita heille on tullut aikuisena ulkoisen väkivallan tai ruumiillisen sairauden aiheuttaman aivovamman jälkeen.
3. henkilöt, joilla on sellaisia muita suuria ja pysyviä fyysisiä ja psyykkisiä toimintarajoitteita, jotka selvästi eivät ole normaalin ikääntymisen aiheuttamia, että heillä on huomattavia vaikeuksia selviytyä päivittäisestä elämästään ilman laaja-alaista tukea ja palvelua.

Lakimääräiset kymmenen oikeutta/panostusta henkilöpiirille ovat:

1. Neuvonta ja muu henkilökohtainen tuki [*Rådgivning och annat personligt stöd*]

Lain henkilöpiiriin kuuluva voi olla oikeutettu saamaan pätevää asiantuntijatukea henkilöiltä, jotka ovat oman ammattitaitonsa lisäksi erityisesti perehtyneet vaikeasti toimintarajoitteisten elämään. Tukea voivat antaa esimerkiksi kuraattori, psykologi, lääkintävoimistelija, esikoulukonsulentti, logopedi, työterapeutti ja dieteetikko. Neuvonnan ja tuen on täydennettävä eikä korvattava esimerkiksi kuntoutusta ja sosiaalipalvelua.

2. Henkilökohtainen avustus [*Personlig assistans*]

Alle 65-vuotiaat erittäin toimintarajoitteiset henkilöt voivat saada yhden tai useamman henkilökohtaisen avustajan.

Henkilökohtaisen avustajan voi saada vain, jos tarvitsee apua henkilökohtaisessa hygieniassa, aterioiden yhteydessä, pukeutumisessa ja riisuuntumisessa, kommunikoinnissa toisten ihmisten kanssa tai jos tarvitsee muuta sellaista apua, joka edellyttää perusteellisia tietoja toimintarajoitteisen tilanteesta.

Avustajan voi saada kunnan kautta tai toimintarajoitteiselle voidaan maksaa taloudellista korvausta, jolloin hän voi itse olla työnantaja tai palkata jonkun työtehtäviin.

Kunta on taloudellisesti täysin vastuussa henkilöstä, joka tarvitsee avustusta alle 20 tuntia viikossa. Jos toimintarajoitteinen tarvitsee henkilökohtaista avustusta perustarpeisiin yli 20 tunnin verran viikossa, on hänellä oikeus saada avustajakorvausta. Oikeus tähän korvaukseen määräytyy toisen lain perusteella, joka on Laki avustajakorvauksesta [*Lagen om assistansersättning*] (LASS). Avustajakorvauksesta päättää vakuutuskassa [*försäkringskassan*]. Kun vakuutuskassa tekee tällaisen päätöksen, on kunnalla taloudellinen vastuu 20 ensimmäisestä tunnista.

Yli 65-vuotiaiden henkilöiden, joilla on suuria toiminnanvajavuuksia, on joko täytynyt saada henkilökohtaista avustusta ennen kuin he täyttivät 65 vuotta tai heidän on täytynyt toimittaa henkilökohtaista avustusta koskeva hakemus käsittelijälle ennen kuin he ovat täyttäneet 65 vuotta. Henkilökohtaisen avustuksen määrää ei kuitenkaan saa lisätä sen jälkeen, kun henkilö on täyttänyt 65 vuotta.

3. Saattajapalvelu [*Ledsagarservice*]

Saattajapalvelua voi saada henkilö, jolla ei ole henkilökohtaista avustajaa. Saattajapalvelu on yksilöllisten tarpeiden mukaan sovitettua henkilökohtaista palvelua, jonka tarkoituksena on helpottaa yksittäisen ihmisen osallistumista yhteiskuntaelämään.

4. Yhteyshenkilö [*Kontaktperson*]

Kun halutaan vähentää sosiaalista eristäytymistä, auttaa toimintarajoitteista osallistumaan vapaa-ajan toimintoihin, tarvitaan joskus yhteyshenkilöä, joka voi myös antaa neuvoja arkipäivän tilanteissa. Yhteyshenkilö voi auttaa yksittäistä ihmistä elämään itsenäistä elämää. Tukea voi joskus antaa perhe, ns. tukiperhe.

5. Vuorotuspalvelu kotona [*Avlösarservice i hemmet*]

Vuorotuspalvelua voi saada sekä säännöllisin väliajoin että edeltä ennakoimattomissa tilanteissa.

6. Lyhytaikaisoleskelu oman kodin ulkopuolella [*Korttidsvistelse utanför det egna hemmet*]

Lyhytaikaisoleskelu on tarkoitettu antamaan yksittäiselle henkilölle mahdollisuus virkistykseen ja ympäristönvaihdokseen, samalla kun omaiset saavat lomitusta. Lyhytaikaisoleskelupaikka voidaan järjestää lyhytaikaiskodista, toisen perheen luota tai jollakin muulla tavalla, esimerkiksi leiri- tai kesäsiirtolaokeskeluna.

7. Lyhytaikaishoito yli 12-vuotiaille koululaisille [Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år]

Yli 12-vuotiaat koululaiset voivat saada vapaa-ajantoimintaa ennen koulupäivää ja sen jälkeen sekä koululomien aikana.

8. Lasten ja nuorten asuminen perhekodissa tai asunnossa, jossa he saavat erityistä palvelua [Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdom]

Lapset ja nuoret, jotka eivät voi asua vanhempiensa luona voivat saada asua toisessa perheessä tai asunnossa, jossa he saavat erityistä palvelua. Tämä asumismuoto on tarkoitettu vanhempien kodin täydennykseksi sekä niille lapsille, jotka voivat asua vanhempiensa luona osan ajasta, että lapsille, jotka eivät lainkaan voi asua kotona.

9. Erityinen aikuisten palveluasunto tai muu henkilön tarpeiden mukaan sovitettu asunto [Boende med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad]

Asuminen voidaan järjestää eri tavoin, mutta tavallisimmat asumismuodot ovat ryhmäasunto [gruppboend] ja palveluasunto [serviceboend]. Kunta voi myös antaa yksittäisen henkilön käyttöön asunnon, joka on sovitettu hänen tarpeidensa mukaan.

10. Päivittäinen toiminta [Daglig verksamhet]

Työkäisillä, joilla ei ole työpaikkaa ja jotka eivät osallistu koulutukseen, on oikeus saada jotakin mielekästä tekemistä, jos he kuuluvat LSS:än henkilöryhmien 1 ja 2 piiriin.

Kustannus

Erityiset panostukset ovat periaatteessa ilmaisia yksittäiselle henkilölle muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Yksilöllinen suunnitelma [Individuell plan]

Lainmukaisen panostuksen saava voi pyytää yksilöllisen suunnitelman, jossa selvitetään päätetyt ja suunnitellut panostukset. Suunnitelma laaditaan yhdessä tukea saavan kanssa.

Kun toimintarajoitteinen saa lain mukaisen panostuksen, hän voi pyytää yksilöllisen suunnitelman, joka laaditaan yhdessä hänen kanssaan.

Yksittäisen henkilön on voitava vaikuttaa suunnitelman sisältöön ja siihen, ketkä ovat mukana, sekä hänen on saatava esittää toivomuksensa ja kertoa tarpeistaan.

Suunnitelmasta on myös tultava esille, miten halutut tavoitteet saavutetaan.

Suunnitelmasta pitäisi ilmetä, miten avustetaan kaikkien kontaktien koordinoinnissa.

Suunnitelma voi sisältää:

- Lyhyen selostuksen koko perheen tilanteesta, tulevaisuudesta; esim. milloin koulu alkaa jne.
- Nykyiset panostukset.
- Tarvittavat panostukset tällä hetkellä/jatkossa.
- Perheen haluamat panostukset.
- Mitä kaikki asianomaiset (perhe mukaan luettuna) tekevät ja milloin.
- Mitä tarpeita perheellä on? (Sisaruksia ei saa unohtaa!)
- Miten me haluamme saada apua?

Suunnitelmassa mainittavat seikat eivät merkitse sitä, että panostuksen myöntämisestä on päätetty.
Suunnitelma tarkistetaan useimmiten vuosittain.

Hakemus

Kullakin kunnalla on erityinen LSS-asioiden käsittelijä tai avustusasioiden käsittelijä, joka vastaa LSS-asioista. Hakemuksen voi tehdä kirjallisesti, mutta panostusta/panostuksia voi myös anoa suullisesti käsittelijän luona käynnin yhteydessä. Toimintarajoitteisen on oltava panostuksen hakija.

Lisätietoa

Laki (1993:387) erälle toimintarajoitteisille annettavasta tuesta ja palvelusta [*Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade*]

Esitys (1992/93:159) erälle toimintarajoitteisille annettavasta tuesta ja palvelusta [*Proposition (1992/93:159) om stöd och service till vissa funktionshindrade*]

